

PATRYCJA BRAŃKA

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

PERSPEKTYWY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W WOJ. MAŁOPOLSKIM*

Abstract: Perspectives of Development for Foreign Capital Enterprises in Malopolskie Voivodship. Recently openness of territorial units to international co-operation determine their socio-economic development. The openness manifests among others in foreign capital enterprises location. The paper has been based on survey results carried out among local authorities (commune offices) in Malopolskie Voivodship. The research has had three main aims. The first one has been to recognize the opinion of territorial authorities about their potential and abilities to attract foreign capital. Second – identification of relations between local authorities and other public institutions supporting entrepreneurship. Third aim has been to recognize the role of foreign capital enterprises in socio-economic development of the analyzed communes.

Wstęp

Otwarcie jednostek terytorialnych na międzynarodową współpracę w coraz większym stopniu wpływa na ich rozwój społeczno-gospodarczy. Powinno ono dotyczyć różnych sfer – gospodarczej, społecznej, naukowej, kulturowej. Badania przeprowadzone na potrzeby tego opracowania dotyczą istotnego przejawu otwarcia gospodarki jednostki terytorialnej na współpracę z zagranicą, a mianowicie funkcjonowania na jej terenie przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Wydaje się, że dzięki swoim kompetencjom nadanym przez *Ustawę o samorządzie gminnym* (1990), dotyczącym formułowania własnej polityki rozwoju, gminy mają do dyspozycji wiele narzędzi mogących zachęcać potencjalnych inwestorów do lokalizacji swojej działalności na ich terenie. Należy ponadto podkreślić, że silna konkurencja między jednostkami terytorialnymi w pozyskiwaniu zagranicznych partnerów sprawia, że istotnym elementem radzenia sobie z nią jest budowanie swojej atrakcyjności na specyficznych

---

* Opracowanie jest fragmentem szerszych badań zaprezentowanych w rozprawie doktorskiej autorki pt. *Internacjonalizacja gospodarki jako czynnik rozwoju regionalnego*.

zasobach, wyróżniających daną jednostkę spośród innych¹. Rola władz gminnych w kreowaniu środowiska atrakcyjnego dla zagranicznych partnerów wydaje się być znaczna, co potwierdzały badania przeprowadzone przez innych autorów².

Ze względu na to, że polityka rozwoju prowadzona przez samorządy gminne stanowi ważny element w budowaniu gospodarki otwartej na międzynarodową współpracę zdecydowano się na przeprowadzenie badań ankietowych wśród urzędów gminnych. Jako próbę badawczą wybrano gminy woj. małopolskiego. Badania miały na celu po pierwsze, rozpoznanie warunków, jakie oferują one przedsiębiorstwom zagranicznym, po drugie identyfikację powiązań gmin z instytucjami działającymi na rzecz wspierania przedsiębiorczości w Małopolsce i po trzecie, poznanie opinii samorządów gminnych o roli tych przedsiębiorstw w rozwoju gminy.

Formularz ankietowy dla urzędów gminnych składa się z sześciu pytań. Pierwsze, dotyczy funkcjonowania w ramach struktury urzędu jednostki odpowiedzialnej za obsługę inwestorów zagranicznych. W ramach drugiego pytania gminy zostały poproszone o wskazanie, czy ich zdaniem stanowią atrakcyjne dla przedsiębiorstw zagranicznych miejsce działalności. W odpowiedzi na trzecie pytanie respondenci mieli wskazać te branże, które najlepiej wpisują się w ich strukturę gospodarczą. Czwarte pytanie miało na celu identyfikację atutów gminy, które mogą przyciągać zagraniczny kapitał. W ramach piątego pytania gminy zostały poproszone o wskazanie instytucji działających na rzecz wspierania przedsiębiorczości, z którymi prowadzą współpracę. Ostatnie pytanie dotyczy oceny wpływu zlokalizowanych na terenie gminy przedsiębiorstw zagranicznych na jej rozwój, m.in. przez: tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, uczestnictwo w projektach realizowanych przez władze gminy na rzecz jej rozwoju, podnoszenie prestiżu gminy.

Formularze ankietowe zostały wysłane pocztą elektroniczną do wszystkich urzędów gminnych w woj. małopolskim.

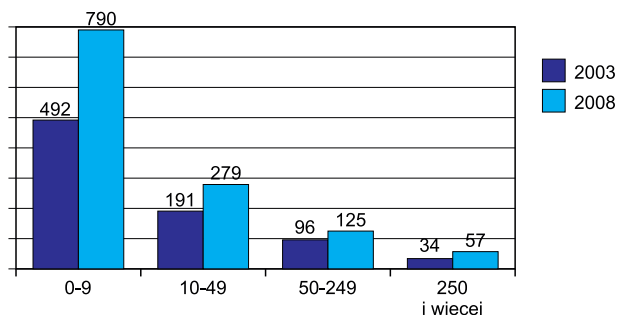
1. Rozwój przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego w woj. małopolskim

W woj. małopolskim w 2008 r. zarejestrowanych było 1276 przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego³. W skali kraju, pod tym względem małopolskie znajdowało się na piątym miejscu (po mazowieckim, dolnośląskim, wielkopolskim i śląskim). Zdecydowana większość przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego była ulokowana w Krakowie (ok. 74%). Pozostała część znajdowała się w innych

¹ Por. Pietrzyk (2001), s. 12-13.

² Dziemianowicz (2008).

³ Dane dotyczące liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego różnią się od siebie, np. w źródłach pochodzących z GUS dla 2008 r, można znaleźć przynajmniej dwie liczby – 1251 i 1276,

Ryc. 1. Liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego według liczby zatrudnionych w 2003 i 2008 r.

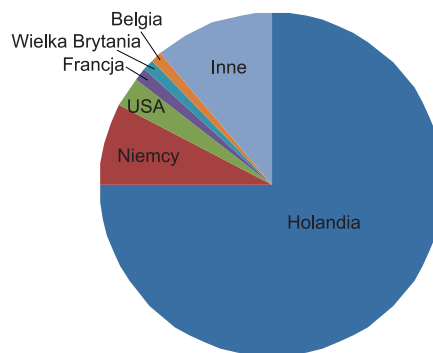
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

miastach województwa – Nowy Sącz (ok. 2%), Tarnów (ok. 1,5%) lub gminach położonych w sąsiedztwie Krakowa – Wieliczka (ok. 1,2%), Myślenice (ok. 1%).

Ponad 63% wszystkich przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego stanowiły przedsiębiorstwa o najmniejszym zatrudnieniu (0-9 osób). Ogólna liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego wykazuje tendencję wzrostową. Ryc. 1 prezentuje liczbę tych przedsiębiorstw w rozróżnieniu na wielkość zatrudnienia w latach 2003 i 2008.

W 2008 r. w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego zatrudnione były 86 283 osoby, o 17 613 osób więcej niż w 2003 r. Większe niż w Małopolsce zatrudnienie w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w 2008 r. odnotowano w woj.: mazowieckim (535 589 osób), wielkopolskim (205 417 osób), śląskim (157 527 osób) i dolnośląskim (149 644 osoby).

Do największych, pod względem zatrudnienia przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego (powyżej 1000 osób) w woj. małopolskim należą: Grupa Kęty SA (Kęty), Philip Morris Polska SA (Kraków), Bank BPH SA (Kraków), Can-Pack SA (Kraków), Tesco Polska sp. z o. o. (Kraków), Pliva Kraków Zakłady Farmaceutyczne SA, Poszukiwania Nafty i Gazu Kraków sp. z o.o., Delphi SA (Kraków), Valeo Autosystemy sp. z o.o. (Skawina), Fabryka silników elektrycznych „Tamel” SA (Tarnów)⁴.

Ryc. 2. Kraje pochodzenia największych zagranicznych udziałowców w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego w woj. małopolskim (2007 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

⁴ Na podstawie bazy REGON zakupionej przez Autorkę w GUS.

W 2007 r. wartość kapitału zagranicznego w przedsiębiorstwach w woj. małopolskim wyniosła 10 238,3 mln zł. Dominującą rolę odgrywał kapitał holenderski (7692,2 mln zł), niemiecki (778,6 mln zł) oraz amerykański (294,5 mln zł). Graficzne przedstawienie najważniejszych udziałowców zaprezentowano na ryc. 2.

2. Możliwości rozwoju przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w opinii lokalnych samorządów

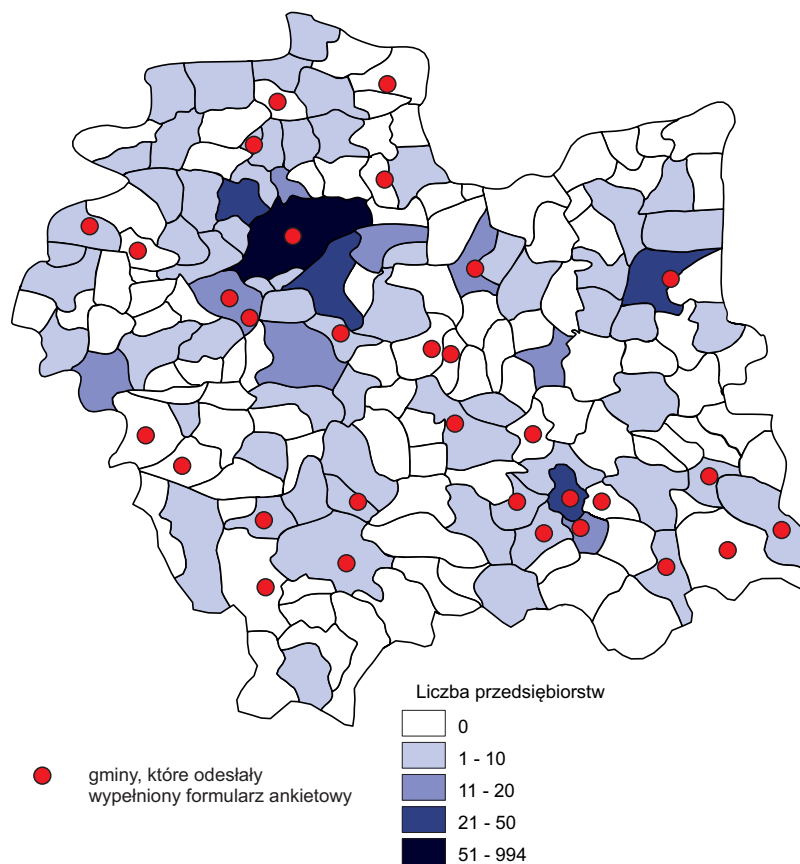
Wypełnioną ankietę odesłało 30 respondentów, co stanowi 16,5% wszystkich gmin w województwie. Wśród gmin, które odesłały ankietę 20 ma charakter wiejski, 4 miejsko-wiejski i 6 charakter miejski.

Ryc. 3 przedstawia mapę woj. małopolskiego w podziale na gminy z uwzględnieniem liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego zlokalizowanych na ich terenie. Jak wspomniano wcześniej, większość podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego zlokalizowana jest w największych miastach województwa – Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie, a tylko pewna ich część w średniej wielkości miastach Małopolski, np. Wieliczce, Andrychowie, Oświęcimiu, Niepołomicach, Zakopanem, Bochni oraz gminach położonych w sąsiedztwie największych miast: Zielonki, Zabierzów, Wieliczka, Skawina, Nawojowa, Chełmec, Żabno.

Spośród ankietowanych urzędów gminnych tylko dwa mają odrębną jednostkę odpowiedzialną za obsługę inwestorów zagranicznych – Urząd Miasta Krakowa oraz Urząd Miasta Tarnowa. 70% ankietowanych gmin ocenia swój obszar jako zdecydowanie atrakcyjny lub atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów zagranicznych, natomiast 30% (wśród nich znalazły się wyłącznie gminy o charakterze wiejskim) stwierdziło, że nie stanowią atrakcyjnego miejsca lokalizacji dla tego typu przedsiębiorstw.

Ankietowane gminy najchętniej widziałyby na swoim terenie inwestorów działających w obszarze usług, turystyki oraz handlu – odpowiednio 77, 67 i 40% respondentów, przy czym gminy o charakterze wiejskim najczęściej wskazywały usługi oraz turystykę (w obydwu przypadkach 67%), podobnie gminy miejsko-wiejskie, natomiast gminy miejskie usługi oraz handel (100 oraz 80% odpowiedzi).

Gminy pytane o swoje najmocniejsze strony, pozwalające przyciągać zagraniczne przedsiębiorstwa najczęściej wskazywały na dysponowanie tanimi gruntami pod działalność gospodarczą – 59% odpowiedzi oraz zasobami siły roboczej – 56% odpowiedzi. Ponad połowa respondentów uważa ponadto, że ich atutem jest dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna. Przy czym w przypadku gmin o charakterze wiejskim najczęściej wskazywaną odpowiedzią były atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego – 80% gmin oraz tanie grunty pod działalność gospodarczą – 66% respondentów. Ankietowane gminy miejskie za swój atut najczęściej uważają atrakcyjną ofertę przygotowanych pod inwestycje terenów (60%) i zasoby siły roboczej (80%). Podobne odpowiedzi wskazywały gminy o charakterze miejsko-wiejskim.

Ryc. 3. Gminy woj. małopolskiego, które odpowiedziały na ankietę z uwzględnieniem liczby przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 1 zawiera te walory mogące przyciągać zagraniczny kapitał, które były wskazywane przez przynajmniej 50% gmin.

Należy podkreślić, że zarówno gminy miejskie, miejsko-wiejskie, jak i wiejskie podawały podobne odpowiedzi. Biorąc pod uwagę to, że infrastruktura transportowa w Polsce jest jedną z najpoważniejszych barier rozwoju zaskakującą odpowiedzią wydaje się, zarówno w przypadku gmin wiejskich, jak i miejskich, dobra dostępność komunikacyjna.

Ponadto, pojedyncze gminy (miejskie) wskazały dodatkowe, nie ujęte w ankiecie odpowiedzi na pytanie dotyczące własnych atutów przyciągających zagraniczny kapitał, były to:

- ulgi oraz zwolnienia z podatków od nieruchomości w formie uchwały Rady Miasta;
- znakomita współpraca w złotym trójkącie: uczelnie, biznes, samorząd;

Tabela 1

Najczęściej wskazywane przez gminy atuty,
które mogą przyciągać zagraniczny kapitał

Gminy	Atuty
Gminy wiejskie	Atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego Tanie grunty pod działalność gospodarczą Dobra dostępność komunikacyjna gminy Zasoby siły roboczej
Gminy miejsko-wiejskie	Atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego Tanie grunty pod działalność gospodarczą Zasoby siły roboczej Istniejąca baza infrastrukturalna oraz pomieszczeniowa dla zakładów konkretnej branży
Gminy miejskie	Atrakcyjna oferta przygotowanych pod inwestycje terenów Zasoby siły roboczej Funkcjonowanie na terenie gminy specjalnej strefy ekonomicznej Dobra dostępność komunikacyjna gminy Atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (tab. 1, 2).

- pozytywne nastawienie władz lokalnych do nowych inwestorów zarówno krajowych, jak i zagranicznych;
- dogodne położenie na ważnym międzynarodowym szlaku wschód-zachód Zgorzelec (Niemcy) – Medyka (Ukraina) oraz na północno-południowym istotnym szlaku Warszawa – Konieczna (Słowacja);
- ulgi podatkowe;
- bliskość Krakowa;
- położenie przy autostradzie A4;
- bliskość lotniska;
- linia kolejowa.

Kolejne pytanie miało na celu rozpoznanie powiązań samorządów lokalnych z instytucjami zlokalizowanymi w woj. małopolskim, których celem jest, m.in., wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w województwie (tab. 2).

Wyniki badań ankietowych pokazują, że samorzady lokalne współpracują z większością najważniejszych instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w woj. małopolskim. Ankietowane jednostki lokalne prowadzą systematyczną współpracę przede wszystkim z samorządem wojewódzkim, izbami gospodarczymi i przemysłowo-handlowymi, a także z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego i agencjami rozwoju lokalnego. Z pozostałymi jednostkami współpraca ma raczej sporadyczny charakter. Wyjątek stanowią gminy o charakterze miejskim, które współpracują w zakresie promocji oraz podnoszenia atrakcyjności gminy z Małopol-

Tabela 2

Odsetek gmin współpracujących z największymi instytucjami działającymi na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w woj. małopolskim

Instytucje	Gminy wiejskie		Gminy miejsko-wiejskie		Gminy miejskie	
	a	b	a	b	a	b
Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego	19	57	50	50	60	20
Agencje rozwoju lokalnego	19	48	-	75	60	40
Małopolski Inkubator Przedsiębiorczości	-	67	-	75	20	40
Tarnowski Klaster Przemysłowy	5	33	-	75	20	20
Małopolski Klaster Informatyczny	-	38	-	75	20	60
Fundacja „Progress and Business”	-	33	-	75	-	80
Krakowski Park Technologiczny	14	24	25	50	60	20
Izby gospodarcze	19	38	50	25	60	20
Izby przemysłowo-handlowe	5	38	25	50	60	20
Samorząd wojewódzki	67	14	75	-	80	20

a – systematyczna współpraca

b – sporadyczna współpraca

skim Inkubatorem Przedsiębiorczości, Tarnowskim Klastrem Przemysłowym i Małopolskim Klastrem Informatycznym.

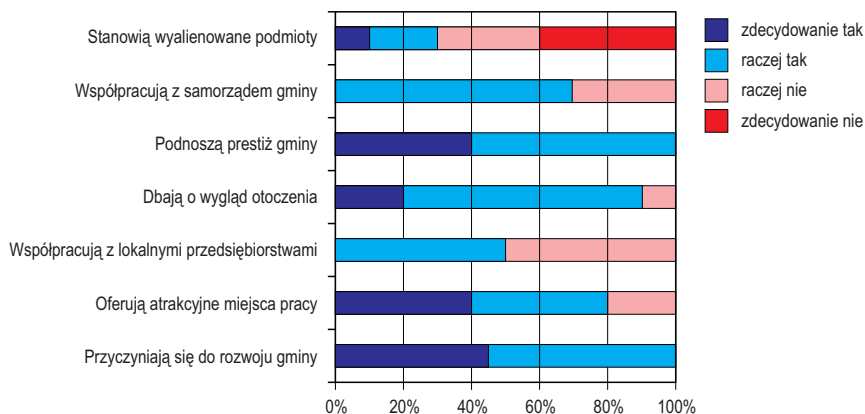
Ponadto, niektóre gminy podały inne instytucje nieuwzględnione w ankiecie, z jakimi prowadzą współpracę na rzecz promocji i podnoszenia swojej atrakcyjności, są to:

- Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Wojewódzki Urząd Pracy,
- Centrum Transferu Technologii Politechniki Krakowskiej,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Płaskowyżu Proszowickiego,
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Beskid Zielony”,
- Lokalna Grupa Działania „Beskid Gorlicki”,
- Euroregion TATRY,
- Związek Gmin Ziemi Gorlickiej,
- Związek Gmin Wiejskich RP.

3. Wpływ przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na rozwój lokalny w świetle przeprowadzonych badań

Ostatnie pytanie zawarte w ankiecie dotyczyło wpływu przedsiębiorstw zagranicznych na rozwój terytorium gminy (ryc. 4).

Spośród urzędów gminnych, które odpowiedziały na ankietę 70% uważa, że zlokalizowane na ich terenie przedsiębiorstwa zagraniczne współpracują z samorzą-

Ryc. 4. Ocena wpływu przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego na rozwój gminy
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

dem gminnym, natomiast 30% stwierdziło, że przedsiębiorstwa te stanowią wyalienowane podmioty, niezainteresowane współpracą z żadnymi instytucjami publicznymi. Ciekawe wydaje się, że według wszystkich respondentów obecność przedsiębiorstw zagranicznych na obszarze gminy podnosi prestiż oraz przyczynia się do jej rozwoju społeczno-gospodarczego. 90% gmin uważa, że badane przedsiębiorstwa dbają o wygląd terenu wokół miejsca swojej lokalizacji, co przyczynia się do podniesienia walorów estetycznych przestrzeni. Zdanie na temat roli zagranicznych przedsiębiorstw w stymulowaniu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości jest podzielone. Dokładnie połowa samorządów uważa, że badane przedsiębiorstwa raczej chętnie współpracują z lokalnymi podmiotami, przyczyniając się do ich rozwoju i tyle samo nie dostrzega takich chęci. 89% gmin uważa, że zagraniczne przedsiębiorstwa oferują lokalnej społeczności atrakcyjne miejsca pracy.

4. Uogólnione wnioski z przeprowadzonych badań

Reasumując wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród gmin woj. małopolskiego, można sformułować następujące najważniejsze wnioski:

1. Gminy raczej nie podejmują zinstytucjonalizowanych działań ukierunkowanych na przyciągnięcie inwestorów zagranicznych (wyjątek stanowią dwa wspomniane wcześniej miasta).
2. Gminy woj. małopolskiego najchętniej widziałyby na swoim terenie przedsiębiorstwa działające w obszarze usług, turystyki (głównie gminy południowej części Małopolski) oraz handlu.
3. Większość ankietowanych gmin uważa, że są atrakcyjną, dla przedsiębiorstw zagranicznych, lokalizacją.

4. Najczęściej wymienianymi atutami gmin woj. małopolskiego jest atrakcyjne środowisko przyrodnicze, zasoby siły roboczej, tanie grunty, a także atrakcyjna oferta przygotowanych pod inwestycje terenów.
5. Ankietowane gminy prowadzą współpracę z większością najważniejszych instytucji działających na rzecz wspierania przedsiębiorczości w regionie, jednak współpraca rzadko ma systematyczny charakter (gminy o charakterze miejskim współpracują częściej).
6. Ogólna ocena wpływu zagranicznych przedsiębiorstw na lokalne otoczenie jest pozytywna – podnoszą prestiż gminy, przyczyniają się do jej rozwoju.
7. Zagraniczne przedsiębiorstwa raczej chętnie podejmują współpracę z samorządem gminnym uczestnicząc, w realizowanych przez niego na rzecz rozwoju, projektach.
8. W opinii samorządów gminnych zagraniczne przedsiębiorstwa w małym stopniu współpracują z lokalnymi firmami i instytucjami.

Jak już wcześniej wspomniano, o wyborze lokalizacji pod inwestycje decyduje szeroko rozumiana, stymulowana „od dołu” – głównie przez lokalne podmioty w tym samorząd, atrakcyjność miejsca. Atrakcyjność tę tworzy przede wszystkim rozwinięty, efektywnie funkcjonujący system powiązań między już istniejącymi przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowo-badawczymi oraz władzami terytorialnymi. Ponadto, o atrakcyjności miejsca może przesądzać umiejętność wyeksponowania specyficznych, lokalnych zasobów, stanowiących w efekcie siłę konkurencyjną danego terytorium (wykształcony system współpracy lokalnych partnerów, np. w ramach konkretnej branży także może stanowić specyficzny zasób terytorium). Wydaje się więc, że rola władz samorządowych, zarówno w procesie tworzenia (stymulowania) sieci powiązań między różnymi lokalnymi (regionalnymi) partnerami, a także prowadzenia polityki rozwoju eksponującej i bazującej na specyficznych zasobach, jest bardzo duża. Aby efektywnie wypełniać związane z tym zadania władze samorządowe muszą być przede wszystkim świadome własnych słabych i silnych stron, a także szans i zagrożeń. Ponadto, istotna jest wiedza o potrzebach i oczekiwaniach potencjalnych przedsiębiorstw, aby móc efektywnie kształtować swój produkt, a następnie ofertę inwestycyjną oraz wybierać efektywne narzędzia promocji.

5. Rekomendacje dotyczące stymulowania powiązań gospodarczych o międzynarodowym charakterze skierowane pod adresem samorządów lokalnych

Tworzenie gospodarki otwartej na międzynarodową współpracę, charakteryzującej się licznymi powiązaniem o charakterze gospodarczym i społecznym z zagranicą wymaga prowadzenia przemyślanej przez władze publiczne polityki.

Warunkiem do rozwoju procesów internacjonalizacji gospodarki, a więc m.in. przyciąganie zagranicznego kapitału, jest jej międzynarodowa konkurencyjność. O konkurencyjności jednostki terytorialnej decyduje wiele czynników. Z punktu widzenia internacjonalizacji gospodarki, ważnym elementem prowadzonej polityki rozwoju jest tworzenie dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów. Dogodne warunki oznaczają m.in. rozwiniętą infrastrukturę (przede wszystkim transportową i informacyjną), rozwiązania instytucjonalne ułatwiające inwestorom funkcjonowanie na rynku warunkowanym przez krajowe przepisy legislacyjne, a także szeroko rozumianą pomoc władz terytorialnych i innych instytucji publicznych, wszędzie tam, gdzie inwestorzy mogą napotkać na bariery utrudniające, lub uniemożliwiające funkcjonowanie na obcym dla nich rynku.

Powyższe działania stanowią niewątpliwie ważny przejaw polityki uskuteczniejszanej przez władze krajowe, jak również regionalne, mającej na celu stymulowanie procesów internacjonalizacji gospodarki. Tego typu działania mogą prowadzić do większego zainteresowania krajowym rynkiem przez zagranicznych inwestorów, co oznacza, że prowadzą one do stymulowania procesów tzw. biernej internacjonalizacji, która w niewielkim stopniu może angażować krajowe podmioty. Tymczasem umiędzynarodowienie gospodarki będzie tym trwalsze i bardziej efektywne, im więcej podmiotów krajowych będzie zaangażowanych w międzynarodową współpracę. Oznacza to, że działania władz publicznych powinny być ukierunkowane także na pomoc dla tych krajowych przedsiębiorstw, które starają się rozwijać swoją działalność poza granicami kraju. Chodzi przede wszystkim o szerokie spektrum narzędzi finansowych służących wsparciu krajowego eksportu, jak również działania władz o charakterze informacyjno-promocyjnym mające na celu umacnianie krajowej marki za granicą.

Istotnym elementem, pośrednio decydującym o procesach internacjonalizacji gospodarki jest jej innowacyjność, która w znacznym stopniu determinuje jej międzynarodową konkurencyjność. Dlatego wszelkie działania władz publicznych, mające na celu kreowanie gospodarki innowacyjnej, opartej na wiedzy będą przyczyniały się do pobudzania międzynarodowej współpracy. Praktyka pokazuje, że rozwój nowych technologii, a co się z tym wiąże nowoczesnych branż decydujących o rozwoju gospodarczym regionów, odbywa się na platformach współpracy partnerów z wielu krajów. Jeśli krajowe podmioty, w tym przedsiębiorstwa i jednostki naukowo-badawcze, nie będą posiadały wystarczającego potencjału, na który składają się, najogólniej ujmując, środki finansowe i doświadczenie w prowadzeniu współpracy, nie będą zdolne do uczestnictwa w międzynarodowych zespołach badawczych.

Oprócz działań ukierunkowanych na wsparcie międzynarodowych powiązań gospodarczych ważnym elementem polityki władz publicznych jest stymulowanie międzynarodowej współpracy w dziedzinie nauki i kultury. Powszechnie stosowanym, w rozwiniętych krajach Europy, narzędziem budowania w społeczeństwie chęci i umiejętności funkcjonowania w międzynarodowym środowisku są zagraniczne

stypendia dla młodych ludzi – uczniów oraz studentów. Jest to niewątpliwie bardzo ważny element edukacji, pozwalający na kształtowanie społeczeństwa otwartego na świat, potrafiącego funkcjonować w sieci międzynarodowych powiązań.

Narzędziem polityki władz publicznych wspierającym rozwój procesów internacjonalizacji w dziedzinie kultury jest jej zagraniczna promocja. Podejmowane coraz częściej, w szczególności przez władze krajowe, regionalne i lokalne działania, mające na celu kreowanie marki kraju czy jednostki terytorialnej poza granicami mogą w istotny sposób otwierać drogę na zagraniczne rynki regionalnym produktom, a także przyciągać zainteresowanie obcokrajowców wydarzeniami i imprezami o charakterze kulturowym czy artystycznym.

Ponadto, lepsza rozpoznawalność jednostki poza granicami kraju, będąca efektem m.in. intensywnych akcji promocyjnych prowadzonych przez jej władze, może przyczyniać się do zwiększenia liczby zagranicznych turystów. Uprawnione wydaje się zatem stwierdzenie, że efektywna promocja jednostek terytorialnych za granicą przyczynia się do wzmacniania procesów internacjonalizacji ich gospodarek we wszystkich możliwych obszarach – ekonomicznym, społecznym, kulturowym, a także naukowym.

We wstępie wspomniano, że potencjałem rozwojowym terytorium mogą być jego specyficzne zasoby, odróżniające je od innych obszarów. Zasoby specyficzne, przy odpowiednio prowadzonej polityce władz publicznych, mogą stanowić podstawę do budowania przewagi konkurencyjnej, także w skali międzynarodowej. Wydaje się jednak, że w Polsce możliwości rozwoju wynikające z występowania zasobów specyficznych najczęściej nie są przez władze wykorzystywane.

Osobną kwestią związaną z procesami internacjonalizacji gospodarki jest rozwój infrastruktury transportowej i informacyjnej, które decydują o dostępności jednostek terytorialnych. Problemy związane ze słabo rozwiniętą siecią komunikacyjną są ogólnie znane i dostrzegane przez władze terytorialne, niemniej jednak mówiąc o działaniach mogących wspierać procesy internacjonalizacji gospodarki trudno jest je pominąć. Należy podkreślić, że efektywność wskazanych wcześniej działań, które powinny być podejmowane przez władze publiczne w celu przyciągnięcia do regionu zagranicznych partnerów bez zapewnienia jego dostępności może być w znacznym stopniu obniżona.

Literatura

- Dziemianowicz W., 2008, *Konkurencyjność gmin w kontekście relacji władze lokalne – inwestorzy zagraniczni*. UW, Warszawa.
- Pietrzyk I., 2001, *Zasoby specyficzne jako determinanta konkurencyjności regionu*, [w:] *Konkurencyjność miast i regionów a przedsiębiorczość i przemiany strukturalne*, A. Klasik (red.). AE, Katowice.
- Ustawa z 8 marca 1990 o samorządzie gminnym* (Dz.U. 2001, nr 142, poz. 1591).